

УДК 94.(477.83(86):271.4(092)

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2020.15.6>

МОРАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ЕВТАНАЗІЇ

Софія ІВАСІВ

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
філософський факультет, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна*

*Науковий керівник: **Богдан РОХМАН***

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, кафедра
філософії та соціології, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна*

Особливістю людського існування є дві фундаментальні категорії - сенс життя і ставлення до смерті. Цю проблему досліджували філософи починаючи з доби античності та продовжують цим займатись до наших днів. І впродовж історії людського існування, життя було та залишається основної цінністю людини. Всі мають право на нього, проте ні в кого не має права забрати його, припинити, закінчити, при цьому залишившись безкарним. Але суспільство ніколи не стоїть на місці, тому в процесі розвою з'являються нові погляди на філософські проблеми. «Наприкінці ХХ століття відбулася зміна відношення людини до смерті.»³⁸ У зв'язку з розвитком техніки, науки та медицини, почалось нове сприйняття життя, та його цінності. І якщо раніше смерть розглядалась як природній процес припинення життя, та з розвитком науки та технологій з'явилась можливість її прискорити або відстрочити. Попередні уявлення стали всупереч «новим», цим самим утворюючи нову проблему, яка впродовж останнього століття залишається відкритою. Мова йде саме про евтаназію.

Слово евтаназія походить від 2х грецьких слів, що означають в перекладі «добра смерть». Такою її називали в античні часи, тобто смерть без болю та мук. «Евтаназія» як термін було вперше вжито у праці Френіса Бекона, та його книзі «О достоинстве и приумножении наук», де він називав це «легкою смертю». Проте впродовж історії сам процес евтаназії розвивався та змінювався, і разом з цим змінювався і термін. Тому в наш час прийнято розглядати евтаназію як «Медичне втручання, спрямоване на полегшення болю та страждань від хвороби, навіть із ризиком прискорити смерть». Поняття « медичне втручання» може бути у 2х проявах: 1 - відключення від апаратів, які штучного підтримують процеси

³⁸ Білоконь С. В. Основи біоетики та біобезпеки: навчальний посібник / С. В.

Білоконь - Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017. – С. 22.

необхідні для життя; 2 - введення препаратів, які зупиняють ці життєві процеси. Як в одному, так і в іншому випадку єдиний результат - смерть.

Евтаназія постає однією з центральних проблем біоетики, та розглядають її у багатьох галузях: науці, теології, філософії, юриспруденції. І так як у кожного своя точка зору, спричиняється безліч спорів на цю тему. Прихильники евтаназії аргументують свої погляди зазвичай тим, що людина вільна в своєму виборі, і має повне право розпоряджатись своїм життям, як їй забажається. Хворий може і повинен жити в своє задоволення, він не вимушений терпіти біль, якщо є можливість позбавитись усіх страждань спричинених хворобою. Усі хочуть гідно піти з цього життя, тому евтаназія робиться задля блага людини, щоб не закінчувати своє життя в смертельних муках.

Люди, що виступають проти евтаназії, аргументують цей процес як навмисне вбивство або навіть самогубство. Він забирає життя людини, що є неприйнятним для теперішнього суспільства. З точки зору моральних норм та правил, ніхто не має права забрати в людини життя, навіть якщо для цього є вагомі причини. Релігія вважає евтаназію гріхом. «Евтаназія є відкиненням абсолютної влади Бога над життям і смертю. Тому вона виростає в суспільстві, яке закривається до Бога і трансценденції».³⁹

Думок безліч, але дана проблема все ще залишається невирішеною в більшості держав, і в нашій також. Проте є країни, у яких евтаназія дозволена, і являється цілком нормальним процесом. Вперше вона була дозволена у Нідерландах, згодом долучились Бельгія та Швейцарія. На даний момент цей процес є дозволеним майже у 10 країнах світу. Наприклад у Швейцарії хворому дають стакан з снодійним і отрутою. Тобто смерть проходить у вісні, і як кажуть лікарі, абсолютно без болю. Коштує така процедура = 3-4 тисячі євро.

Тож чи вартий цей процес таких затрат? Чи існують все таки інші варіанти допомоги людині?

На противагу евтаназії приходять «паліативна допомога».

З давніх часів люди старались надати важкохворим необхідний догляд і забезпечити їм гідну смерть. Така тенденція була впродовж всієї історії людського життя, тому зараз існує «паліативна допомога», що забезпечує невиліковно хворим належний супровід до останніх днів їхнього життя.

З терміном «паліативна допомога» тісно пов'язаний термін «хоспіс», який прийшов до нас ще з давніх часів. Латинське слово «*hospes*» означає «гість».

Колись таким терміном називали приміщення, що

розташовувались по дорозі до Святої Землі, куди невиліковно хворі йшли

---

³⁹ Вісник Інституту родини і подружнього життя Українського Католицького Університету, №4: Гідність людського тіла. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету 2004. С. 93.

щоб попросити у Бога допомоги. Завданням хоспісів було надати допомогу та підтримку цим людям. Згодом ці «приміщення» почали надавати допомогу усім потребуючим. В ході історії хоспіс видозмінюється, але суть його залишається попередньою - надання підтримки та допомоги невиліковно хворим.

Впродовж років змінювалось також значення та завдання паліативної допомоги. У наш час вона ставить за мету: супровід людини, до останніх днів її життя; забезпечення знеболюючими препаратами; моральна та фізична підтримка та опіка над пацієнтом; підтримка рідних смертельно хворого. Для цього в хоспісах існують спеціально обізнані фахівці, які повинні знати, як правильно спілкуватися з хворим та надавати фізичний догляд.

Хвороба що не залишає шансів на життя «ламає» людину. З цим важко змиритись не лише хворому, але й всьому його оточенню. Тому на плечі працівника паліативної допомоги лягає відповідальність за моральну підтримку та опіку не лише хворого, але й його родини.

Існує низка певних цінностей, які окреслюють філософію паліативної допомоги:

1. Автономія - допомога надається лише за згодою пацієнта та його сім'ї. Пацієнт має право вибору, де саме та яким чином йому надаватимуть допомогу, а також володіти інформацією про свій стан та прогнози лікарів. Якщо хворий не в стані зробити цей вибір, тоді відповідальність лягає на рідних хворого.

2. Гідність - цей аспект являє собою відповідне ставлення до хворого, враховуючи його культурні, релігійні, особисті цінності. Людські цінності та права - це особливості, яких не можна позбавити актуальності, навіть при важкому стані здоров'я особистості.

3. Взаємодія між пацієнтом та медичним персоналом - з початку лікування хворого, медичний персонал має надати необхідну допомогу та підтримку пацієнта, а також встановити дружні стосунки з ним та його рідними. Показати, що працівник не знаходить «далеко» від хворого, а переживає цю проблему разом з ним. Це надає велику підтримку в останній період життя і допомагає навчитись жити з смертельною хворобою.

4. Якість життя - завдання паліативної допомоги - зберегти та підвищити, якість життя пацієнта.

5. Ставлення до життя та смерті - Паліативна допомога сприймає життя та смерть як природні процеси і ніяким чином їх не пришвидшує чи сповільнює. Тому такі проблеми як «евтаназія» або «самогубство» не повинні зустрічатись в процесі паліативної допомоги, з етичної точки зору.

6. Комунікація - спілкування та вміння слухати відіграє важливу роль у взаємодії з пацієнтом. В цей період вони максимально хочуть уваги та розуміння.

Тому саме комунікація між хворим, його близькими та медичним персоналом є одним з основних чинників надання правильної допомоги.

7. Інформативність населення - аспект, який ставить за мету ознайомлення суспільства з принципами паліативної допомоги, що з свою чергу породжує волонтерський дух у громаді, та подолання страху смерті та втрати.

8. Міждисциплінарний та мультипрофесійний підхід - до складу працівників паліативної медицини входять працівники різних профілів, що надає змогу забезпечити допомогою з усіх сторін: фізичної, моральної, релігійної, соціальної. Саме такий підхід до вибору медичного персоналу забезпечує ефективне лікування.

9. Горе та відчуття втрати - втрата близької людини може привести до серйозних психологічних проблем, які в свою чергу можуть викликати фізичні проблеми, тому завдання паліативної допомоги полягає у підтримці близьких.

«Паліативне лікування - це не лише сукупність добре визначених процедур медичного догляду, а й своєрідна філософія медичної допомоги, яка висуває за мету домогтися максимальної гармонії між професійною майстерністю та гуманним ставленням до безнадійно хворої людини».⁴⁰

У процесі написання даної статті я мала змогу поспілкуватися з представником хоспісу, який в свою чергу являється священнослужителем УГКЦ, та дізнатись про життя та діяльність хоспісу «зсередины».

За час існування хоспісу, працівники мали змогу проаналізувати певні зміни в поведінці та думках своїх пацієнтів. Як тільки хворих привозять у хоспіс, майже 80% з них просять про смерть, та вимагають евтаназії. Кожна важко хвора людина хоче полегшити свої страждання, і це нормально. Це її психологічний стан. Проте, вже через тиждень, протягом якого хворим надавали адекватну паліативну допомогу, цей процент зменшився у 10 разів і лише близько 8% хворих все ж думали про смерть.

Цікавий також і економічний аспект паліативної допомоги. Звичайно ж це не дешевий процес, адже кожного дня потребується безліч затрат, починаючи від засобів гігієни і закінчуючи дорогими препаратами. Проте, беручи у порівнянні з вартістю процесу евтаназії, то цих коштів вистачило б на утримання паліативного хворого впродовж декількох років.

Отже, проблема евтаназії не потребує стільки уваги, скільки на неї зараз приділяють, адже існує значно краща аналогія, при хорошому розвитку якої евтаназія як така буде не потрібна. І саме церква, на мою думку, може відіграти важливу роль у розвитку паліативної допомоги, та допомогти з вирішенням великої етичної проблеми. «Таким чином, завданням Церкви в аспекті життя є показувати

---

⁴⁰ Згречча Е., Спаньоло А.Дж., П'єтро М.Л. ді та інші. Біоетика / Переклад з італійської В.Й Шовкун: Підручник. - Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2007. – С. 573.

й пояснювати цінність життя за допомогою формування та дослідження в медицині; охороняти святість життя; зміцнювати сумління віруючих перед неправдивими теоріями; супротив щодо моральної деградації».⁴¹

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоконь С. В. Основи біоетики та біобезпеки: навчальний посібник / С. В. Білоконь - Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017. – 155 с.
2. Вісник Інституту родини і подружнього життя Українського Католицького Університету, №4: Гідність людського тіла. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету 2004. – 168 с.
3. Згречча Е., Спаньоло А.Дж., П'етро М.Л. ді та інші. Біоетика / Переклад з італійської В.Й Шовкун: Підручник. – Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2007. – 672 с.
4. Йосафата Оксана Дробик. Паліативна допомога як протидія евтаназії. Богословсько-моральне дослідження. – Львів: Друкарські куншти, 2011. – 276 с.
5. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник/ – За заг.ред.д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 507 с.
6. Ушаков, Е. В. Биоэтика: учебник и практикум для вузов / Е. В. Ушаков. – М.: Издательство Юрайт, 2016. – 306 с. – Серия: Специалист.

Дата надходження до редакції: 19.11.2019

---

⁴¹ Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник/- За заг.ред.д.ю.н., проф.С.Г-Стеценка.- К.:Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – С. 217.